

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมในภาคบริการที่ประกอบด้วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ซึ่งทำรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ทางภาครัฐบาลได้เห็นความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างงาน กระจายรายได้ และสร้างรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ โดยได้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และกำหนดให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญเป็นลำดับต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นอกจากนี้ยังกำหนดแผนการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ พร้อมทั้งจัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การท่องเที่ยวของไทยเป็นที่รู้จักทั้งต่อชาวต่างประเทศและนักท่องเที่ยวชาวไทย มีการรณรงค์การท่องเที่ยวในระดับชาติหลายครั้ง อาทิเช่น ในปี พ.ศ.2530 ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดงาน Visit Thailand Year ขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย จากนั้นในปี พ.ศ.2541-2542 ซึ่งเป็นปีที่ไทยเป็นเจ้าภาพ การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่13 และในวโรกาสพระชนมพรรษาครบ 6 รอบของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปีรณรงค์การท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้ชื่อโครงการที่ว่า Amazing Thailand เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองไทย แต่ในปี พ.ศ.2546 มีสถานการณ์สำคัญหลายเหตุการณ์ ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างหนักต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยและของโลก โดยมีผลกระทบอย่างหนักจากสองเหตุการณ์หลัก คือ สงครามระหว่างสหรัฐอเมริกา-อิรักและการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน (SARS) ในภูมิภาคเอเชีย โดยผลจากสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกาและอิรักที่เกิดขึ้นในช่วงต้นปี ทำให้เห็นได้ชัดว่าตัวเลขของนักท่องเที่ยวลดลง เนื่องจากความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ความไม่สงบของโลก พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีความระมัดระวังในการเดินทางมากขึ้น และให้ความสำคัญกับความปลอดภัยเป็นอันดับต้นๆ ส่งผลให้การขยายตัวของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ชะลอตัวลง ในขณะที่นักท่องเที่ยวซ้ำ (Revisit) ซึ่งเคยเดินทางมาประเทศไทยแล้วและเข้าใจความแตกต่าง

ระหว่างประเทศไทยและประเทศอื่นๆในภูมิภาคได้ดี เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกๆที่เริ่มเดินทางกลับเข้าเที่ยวประเทศไทยอีกครั้ง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,2547) ส่วนเหตุการณ์ที่สอง นั่นก็คือการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน (SARS) ในภูมิภาคเอเชีย โดยการระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของไทยมาก เนื่องจากเป็นผลกระทบโดยตรง ในขณะที่การก่อเหตุวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกาและสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกา-อิรัก ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในทางอ้อมเท่านั้น

ภาพรวมการท่องเที่ยวในปีพ.ศ.2547 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 48 จากระยะเดียวกันในปีพ.ศ.2546 อัตราการเข้าพักโรงแรมเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 56.7 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากระยะเดียวกันของทั้งปีพ.ศ. 2545 และ 2546 ในช่วงครึ่งปีแรกของปีพ.ศ. 2547 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากครั้งแรกของปีพ.ศ. 2545 และ 2546 ในอัตราร้อยละ 4 และ 29 ตามลำดับ(ธนาคารแห่งประเทศไทย,2548) แต่ในปลายปีพ.ศ.2547 การขยายตัวของการท่องเที่ยวได้หยุดชะงักเนื่องจากเกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ในประเทศไทย นั่นคือ มหันตภัยสึนามิ ได้สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงทั้งต่อชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้การท่องเที่ยวซบเซาเป็นอย่างมาก เนื่องจากหลังเกิดเหตุการณ์ครั้งนั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ยังคงหวาดกลัว ไม่กล้ามาเยือนแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นที่ประสภภัยดังกล่าว แม้จะได้รับการยืนยันว่าเข้าสู่ภาวะปกติและปลอดภัยแล้วก็ตาม พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่แม้ว่าจะไม่ได้ประสภภัยโดยตรง ก็พลอยได้รับผลกระทบนี้ไปด้วย ขยายหลาย ๆ แห่ง แม้ว่าจะได้รับการฟื้นฟูให้สะอาด สวยงาม เข้าสู่สภาพปกติแล้ว และในบางพื้นที่ก็สวยงามยิ่งขึ้นกว่าเดิม แต่นักท่องเที่ยวก็ยังคงบางตาเช่นกัน เหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิส่งผลให้นักท่องเที่ยวใน 6 จังหวัดภาคใต้ลดลง 80-90% ผลกระทบโดยตรงต่อการท่องเที่ยวคิดเป็นประมาณ 0.1% ของจีดีพีต่อเดือน(ศูนย์วิจัยกสิกร,2548) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้สำรวจผลกระทบต่อธุรกิจที่พักแรมในพื้นที่ประสภภัยพบว่า โดยภาพรวมแล้วห้องพักที่ได้รับความเสียหายมีอยู่ประมาณ 12,000 ห้อง คิดเป็นมูลค่าความเสียหายประมาณ 12,000 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,2548)

ในช่วงครึ่งปีหลังของปีพ.ศ. 2548จนถึงครึ่งปีแรกของปีพ.ศ. 2549 การท่องเที่ยวของไทยได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามายังประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 6.7 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.0 จากช่วงเดียวกันของปีพ.ศ. 2548 ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์สึนามิ(ศูนย์วิจัยกสิกรไทย,2549) ภาพรวมของสถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยปีพ.ศ. 2549 จัดว่าขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงแม้ว่าจะมีปัจจัยลบหลายอย่างเช่นสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาวบน้ำท่วมหนักในหลายพื้นที่ของประเทศไทย และเหตุการณ์การเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง

เป็นประมุข แต่โดยการร่วมมือของภาครัฐและเอกชน อีกทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆอย่างยิ่งใหญ่ตลอดปีพ.ศ.2549 ทำให้การท่องเที่ยวในภาพรวมของปีพ.ศ. 2549 ขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยในเดือนกันยายน 2549 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามายังประเทศไทยรวมทั้งสิ้นประมาณ 10 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 22 จากปีพ.ศ.2548 ปัจจัยบวกที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวปีพ.ศ.2549 ได้แก่ การจัดงานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การเปิดให้บริการของสนามบินสุวรรณภูมิ และการจัดงานมหกรรมพืชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติราชพฤกษ์ 2549 ที่จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทย
ในปี พ.ศ.2543-2547

รายการ	2543	2544	2545	2546	2547
จำนวนนักท่องเที่ยว	9,508,623	10,061,950	10,799,067	10,004,453	11,650,703
เพศ					
ชาย	5,685,836	6,021,601	6,426,982	6,169,123	6,702,541
หญิง	3,822,787	4,040,349	4,372,085	3,835,330	4,948,162
หมวดอายุ (ปี)					
น้อยกว่า 25	1,455,214	1,523,952	1,552,337	1,300,768	1,593,188
25 - 34	2,537,639	2,726,812	2,830,547	2,489,810	2,899,663
35 - 44	2,270,566	2,414,170	2,605,227	2,564,250	2,960,953
45 - 54	1,822,708	1,893,820	2,099,828	2,039,752	2,357,021
55 และมากกว่า	1,422,496	1,503,196	1,711,128	1,609,873	1,839,878

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2547)

จากตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวจากปี พ.ศ 2543-2545 มีจำนวนเพิ่มขึ้นคือ 9,508,623 คน 10,061,950 คน และ 10,799,067 คนตามลำดับ แต่ในปี พ.ศ. 2546 จำนวนนักท่องเที่ยวรวมมีจำนวนลดลง โดยมีจำนวนเท่ากับ 10,004,453 คน อันเนื่องมาจากปัจจัยลบที่เกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาการเกิดโรคระบาดในทวีปเอเชียเป็นต้น แต่เมื่อทางภาครัฐและเอกชนได้ร่วมมือกัน ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทยในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น

เป็นการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมขนาดใหญ่ของกลุ่มผู้นำประเทศ เช่นการประชุมเอเปค(APEC) การประชุมการแก้ปัญหาโรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน(SARS)ระดับนานาชาติ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทุกแขนงทั้งสื่อไทยและต่างประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้นักท่องเที่ยว มีความเชื่อมั่นต่อการมาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น ถึงแม้ในปลายปี พ.ศ. 2547 ได้มีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นนั่นก็คือ เหตุการณ์ธรณีพิบัติ “สึนามิ” ส่งผลกระทบให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวตามชายฝั่งทะเลอันดามันของไทยลดลง ไปและส่งผลกระทบไปสู่อุตสาหกรรมอื่นๆเป็นวงกว้าง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท โดยแบ่งเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม

- ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง อาทิ ธุรกิจด้านที่พักและอาหาร ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจนำเที่ยว และธุรกิจการค้าของที่ระลึก เป็นต้น
- ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม อาทิ การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

การที่นักท่องเที่ยวนำเงินมาใช้จ่ายส่งผลให้เม็ดเงินในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้นหลายเท่าตัว ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีตัวทวี(Multiplier)ในทางเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีธุรกิจหลากหลายประเภทเชื่อมโยงซึ่งกัน ก่อให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้ทั้งในกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมต่อเนื่องประเภทอื่นๆด้วย เช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมการก่อสร้างและพัฒนาที่ดิน ทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ซึ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในระดับรากหญ้า

ตารางที่ 1.2 แสดงค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาประเทศไทย ในปี พ.ศ.2543-2549

รายการ	2543	2544	2545	2546	2548	2549
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน (บาท)	3,861	3,748	3,754	3,775	3,890	4,048.22
ที่พัก	933	976	1,007	981	1,018.34	1,077.40
อาหารและเครื่องดื่ม	587	587	633	632	722.97	717.45
บริการท่องเที่ยว	176	170	165	199	165.68	180.99
พาหนะในการเดินทาง	285	283	316	308	311.96	385.40
ซื้อสินค้าที่ระลึก	1,338	1,161	1,067	1,074	1,089.86	1,106.47
เพื่อการบันเทิง	404	443	458	467	494.03	472.82
เบ็ดเตล็ด	138	127	108	112	87.29	107.69
รายได้ (ล้านบาท)	285,272	299,047	323,484	309,269	367,380.36	482,319.17

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550)

จากตารางที่ 1.2 จะเห็นได้ว่าจากปี พ.ศ. 2543-2549 ประเทศไทยมีรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเท่ากับ 285,272 ล้านบาท 299,047 ล้านบาท 323,484 ล้านบาท 309,269 ล้านบาท 367,380.36 ล้านบาทและ 482,319.17 ล้านบาทตามลำดับซึ่งจะเห็นว่าตัวเลขมีการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ยกเว้นในปีพ.ศ. 2546 ที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากสงครามในอ่าวเปอร์เซีย และจากการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน(SARS) และหากเรียงลำดับรายการที่นักท่องเที่ยวใช้จ่ายมากที่สุดไปจนถึงรายการที่นักท่องเที่ยวใช้จ่ายน้อยที่สุด จะได้ดังนี้ รายการที่นักท่องเที่ยวใช้จ่ายมากที่สุดคือ การซื้อสินค้าที่ระลึก รองลงมาคือ ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม การบันเทิง ค่าพาหนะในการเดินทาง บริการทางการท่องเที่ยวและเบ็ดเตล็ด ตามลำดับ จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายในส่วนของที่พักเป็นลำดับต้นๆของรายการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ธุรกิจที่พักจึงเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ปรับปรุงและพัฒนาเนื่องจากส่งผลต่อการสร้างรายได้เป็นจำนวนมากให้กับท้องถิ่นนั้นๆ

ตารางที่ 1.3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และระยะเวลาพำนักเฉลี่ย
พ.ศ. 2538 – 2547

ปี	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ		ระยะเวลาการพำนักเฉลี่ย ของนักท่องเที่ยว(วัน)
	(พันคน)	Δ%	
2538	6951.6	12.7	7.4
2539	7192.1	3.5	8.2
2540	7221.3	0.4	8.3
2541	7764.9	7.5	8.4
2542	8580.3	10.5	8
2543	9508.6	10.8	7.8
2544	10062	5.8	7.9
2545	10799.1	7.3	8
2546	10004.5	-7.4	8.2
2546(ม.ค.-ก.ค.)	5130	27.1	8.9
2547(ม.ค.-ก.ค.)	6520.5	27.1	8.4

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2547)

จากตารางที่ 1.3 จะเห็นได้ว่าทิศทางการท่องเที่ยวเที่ยวของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แม้ว่าในบางช่วง ไทยจะประสบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว อาทิ การเกิดโรคระบาดในภูมิภาคเอเชีย ปัญหาการก่อการร้ายเป็นต้น แต่ในภาพรวมจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวไทยยังเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ดังจะดูได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก 6,951,600 คน ในปี พ.ศ.2538 เป็น 10,004,500 คน ในปี พ.ศ.2546 อีกสิ่งหนึ่งที่หลายหน่วยงานพยายามช่วยกันสนับสนุน นั่นก็คือการเพิ่มระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยว จากตารางที่ 1.3 นี้เราพบว่าระยะเวลาการพำนักเฉลี่ยในแต่ละปีของนักท่องเที่ยวยังมีแนวโน้มขึ้นลงไม่แตกต่างกันมากนัก แต่หากสามารถเพิ่มจำนวนวันการพำนักของนักท่องเที่ยวให้ยาวนานขึ้น นั่นก็หมายถึงสามารถเพิ่มรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศให้แก่ท้องถิ่นและประเทศได้มากขึ้นด้วย

เชียงใหม่ เป็นจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญทั้งในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของภาคเหนือ มีเนื้อที่ประมาณ 20,107 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 22 อำเภอและ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอหางดง อำเภอแม่แตง อำเภอสารภี อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอเชียงดาว อำเภอสันทราย อำเภอฝาง อำเภอฮอด อำเภออมก๋อย อำเภอพร้าว อำเภอแม่ริม อำเภอสะเมิง อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่อาว อำเภอดอยเต่า อำเภอเวียงแหง อำเภอไชยปราการ อำเภอแม่วาง กิ่งอำเภอแม่ออน และ กิ่งอำเภอดอยหล่อ

ตารางที่ 1.4 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2546-2547

รายการ	มกราคม - ธันวาคม		
	พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2546	Δ (%)
จำนวนนักท่องเที่ยวรวม	3,898,543	3,399,906	+14.67
นักท่องเที่ยวชาวไทย	2,101,099	1,922,059	+9.32
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	1,797,444	1,477,847	+21.63
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)			
ค่าใช้จ่ายรวม	3,028.41	2,858.79	+5.93
นักท่องเที่ยวชาวไทย	2,655.32	2,554.41	+3.95
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	3,444.40	3,254.65	+5.83
รายได้ (ล้านบาท)			
รายได้รวม	45,066.88	38,290.92	+17.70
นักท่องเที่ยวชาวไทย	20,831.84	18,860.03	+10.45
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	24,235.04	19,430.89	+24.72

ที่มา : สำนักงานภาคเหนือเขต1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548)

จากตารางที่1.4 จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2547 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 14.7 เป็น 3.9 ล้านคน เทียบกับปี พ.ศ. 2546 ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่เท่ากับ 3.4 ล้านคน โดยนักท่องเที่ยวต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 46 ของนักท่องเที่ยวโดยรวมของเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2547 มีการสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวของเชียงใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.7 คิดเป็นมูลค่า 45,067 ล้านบาท ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 54 เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 24,235 ล้านบาทเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.7 จากปี พ.ศ.2546 สำหรับในปี พ.ศ. 2548 การท่องเที่ยว

เชียงใหม่ยังคงมีแนวโน้มขยายตัวในอัตราที่น่าพอใจ ปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนการท่องเที่ยวเชียงใหม่ต่อเนื่องมาในปี พ.ศ.2548 มีดังนี้

1)เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีประเพณีที่เป็นซึ่งรู้จักและมีชื่อเสียงระดับประเทศได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ และเทศกาล โคมยี่เป็งหรือประเพณีลอยกระทงของล้านนา เป็นกิจกรรมสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้เดินทางเข้ามาร่วมกิจกรรมทุกปี

2)สภาพอากาศที่หนาวเย็นในช่วงปลายปีและฤดูประเทศที่สวยงาม ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชียงใหม่ เช่น สภาพอากาศที่หนาวเย็นจัดบนอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ก่อให้เกิดน้ำค้างแข็งบนยอดหญ้า หรือที่เรียกกันว่า“แม่คะนิง” ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้เดินทางขึ้นไปสัมผัสทะเลหมอกและอากาศที่หนาวเย็นรวมทั้ง แม่คะนิง ตามดอยต่างๆของจังหวัดเชียงใหม่ เช่นดอยสุเทพ-ปุย ดอยอินทนนท์ และห้วยน้ำดัง เป็นต้น

3)การพัฒนาสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวใหม่ๆนอกจากสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นจุดขายสำคัญของเชียงใหม่แล้ว เชียงใหม่ยังมีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น หมีแพนด้าในสวนสัตว์เชียงใหม่ และการเปิดเชียงใหม่ ไนท์ซาฟารี

4)การสนับสนุนธุรกิจสปา โดยเฉพาะแบบล้านนา โดยได้รับการความร่วมมือจากผู้ประกอบการธุรกิจสปาในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาสปาสไตล์ล้านนา ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้นมา ซึ่งกลายเป็นจุดแข็งที่ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยือนเชียงใหม่ได้ไม่น้อย

5)รัฐบาลให้การสนับสนุนการพัฒนาสินค้าโอท็อป(OTOP) และใช้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางสินค้าโอท็อป(OTOP)ที่มีชื่อเสียง ทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางสินค้าโอท็อป(OTOP)ที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยมีสินค้าโอท็อป(OTOP)ให้เลือกได้อย่างหลากหลายทั้งผลิตภัณฑ์งานไม้ เซรามิก ผ้าฝ้าย เครื่องเงิน และกระดาษสา เป็นต้น

6)ความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ อันเนื่องมาจากการขยายการให้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ทำให้สามารถเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าสายการบินปกติมาก ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น นอกจากการขยายตัวของสายการบินต้นทุนต่ำแล้ว ยังมีการเพิ่มเส้นทางบินในประเทศระหว่างเชียงใหม่กับจังหวัดต่างๆ และเส้นทางบินเชื่อมเชียงใหม่กับต่างประเทศ โดยเฉพาะจีนตอนใต้และภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง รวมทั้งญี่ปุ่น ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง

7)โรงแรมชั้นนำทั้งของไทยและต่างชาติต่างขยายการลงทุน สร้างโรงแรมหรูระดับ 4-5 ดาวในเครือของตนในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวของธุรกิจการค้า การ

ลงทุน และการท่องเที่ยวในอนาคต นอกจากนี้ยังมีการขยายตลาดการประชุมสัมมนาและพัฒนาศักยภาพในการรองรับการจัดประชุมขนาดใหญ่ระดับนานาชาติ และจัดงานประชุมทั้งของหน่วยราชการและธุรกิจเอกชนเข้ามาจัดในเชียงใหม่มากขึ้น ซึ่งเกื้อหนุนต่อการขยายตลาดนักท่องเที่ยวระดับบนทั้งในกลุ่มคนไทยและต่างชาติ

ตารางที่ 1.5 แสดงจำนวนสถานพักแรมในเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2546-2547

รายการ	มกราคม - ธันวาคม		
	พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2546	Δ (%)
จำนวนรวมของสถานพักแรม (แห่ง)	214	195	+9.74
จำนวนรวมของห้องพัก (ห้อง)	14,103	13,625	+3.51
อัตราการถือครองห้องพัก (ร้อยละ)	51.65	45.63	+6.02
จำนวนรวมของแขกที่เข้าพักที่เป็นชาวต่างประเทศ (คน)	1,613,145	1,308,812	+23.25

ที่มา : สำนักงานภาคเหนือเขต1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548)

จะเห็นได้ว่า แนวโน้มการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากตัวเลขนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นชาวต่างประเทศ ในปี พ.ศ.2547มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ.2546 คือ จาก 1,308,812 คน เป็น 1,613,145 คน แนวโน้มของจำนวนสถานพักแรมในจังหวัดเชียงใหม่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วย คือ เพิ่มขึ้นจาก 195 แห่งในปี พ.ศ.2546 เป็น 214 แห่ง ในปี พ.ศ.2547 ส่งผลให้มีจำนวนห้องพักเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 3.51 นอกจากการเพิ่มขึ้นของสถานพักแรมแล้ว อัตราการถือครองห้องพักของนักท่องเที่ยวก็เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2546 คือ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 45.63 เป็นร้อยละ 51.65 ในปี พ.ศ.2547(ตารางที่1.5)

ตารางที่ 1.6 แสดงจำนวนสถานพักผ่อนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่
ในปี พ.ศ.2548

ราคาต่ำสุดของ ราคาประกาศขาย	โรงแรมในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่				เกสต์เฮ้าส์ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่			
	จำนวนสถาน ประกอบการ	ร้อยละ	จำนวน ห้องพัก	ร้อยละ	จำนวนสถาน ประกอบการ	ร้อยละ	จำนวน ห้องพัก	ร้อยละ
2500 บาทขึ้นไป	12	11.65	2,180	17.29				
1500-2499 บาท	12	11.65	2,548	20.21	1	1.02	8	0.38
1000-1499 บาท	12	11.65	1,572	12.47				
500 - 999 บาท	26	25.24	3,453	27.39	17	17.35	414	19.60
ต่ำกว่า 500 บาท	41	39.81	2,855	22.64	80	81.63	1,690	80.02
รวม	103	100.00	12,608	100.00	98	100.00	2,112	100.00

ที่มา : สำนักงานภาคเหนือเขต1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548)

จากตารางที่ 1.6 จะเห็นได้ว่าสถานพักผ่อนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2548 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 201 แห่ง และเมื่อรวมกับสถานพักผ่อนที่อยู่นอกเขตอำเภอเมืองอีก 69 แห่ง พบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนสถานพักผ่อนรวมทั้งสิ้นจำนวน 270 แห่ง ซึ่งเมื่อเทียบกับข้อมูลในตารางที่ 1.5 พบว่ามีสถานพักผ่อนเพิ่มขึ้นจำนวน 56 แห่ง จากเดิมมีจำนวน 214 แห่ง ในปี พ.ศ.2547 ซึ่งสอดคล้องกับตัวเลขการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวและเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนাজังหวัดเชียงใหม่ที่ผลักดันและสนับสนุนให้เชียงใหม่เป็นเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวระดับเอเชีย ภายใต้แนวคิดที่ว่า นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง (City of Life and Prosperity)

ตารางที่ 1.7 แสดงจำนวนสถานพักผ่อนนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ในปี พ.ศ.2548

ราคาต่ำสุดของ ราคาประกาศขาย	สถานพักผ่อนนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่			
	จำนวนสถานประกอบการ	ร้อยละ	จำนวนห้องพัก	ร้อยละ
2500 บาทขึ้นไป	11	15.94	361	14.06
1500-2499 บาท	13	18.84	596	23.21
1000-1499 บาท	13	18.84	418	16.28
500 - 999 บาท	19	27.54	834	32.48
ต่ำกว่า 500 บาท	13	18.84	359	13.98
รวม	69	100.00	2,568	100.00

ที่มา : สำนักงานภาคเหนือเขต1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548)

จากตารางที่ 1.7 จะเห็นได้ว่า สถานพักผ่อนนอกเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ในแต่ละระดับราคาจะมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยสถานพักผ่อนที่มีระดับราคา 500-999 บาทต่อห้อง/คืน มีจำนวนมากที่สุด คือ 19 แห่ง ส่วนสถานพักผ่อนที่มีระดับราคาสูงสุด 2,500 บาทขึ้นไปต่อห้อง/คืน มีจำนวน 11 แห่ง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง จุดเด่นของสถานพักผ่อนในกลุ่มนี้คือมักเป็นสถานพักผ่อนที่ให้ความสำคัญการออกแบบตกแต่งด้วยสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และร่วมสมัยที่ลงตัว เพื่อสร้างความแตกต่างและมีเอกลักษณ์เฉพาะช่วยให้ผู้ใช้บริการได้รับความรู้สึกและประสบการณ์ย้อนยุค แต่ครบครันไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น สปา สระว่ายน้ำส่วนตัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างความปลอดภัยในการให้บริการเพื่อให้ผู้ใช้บริการรู้สึกอบอุ่นและเป็นส่วนตัว เน้นการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่พิเศษสุดมากกว่าความหรูหราหรือยิ่งใหญ่ให้กับตัวสินค้า (มิ่งสรรพ ขาวสอาด นุกูล เครือฟู และอัครพงศ์ อันทอง, 2547)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยที่กำหนดการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่กลับมาเที่ยวซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า ในปีพ.ศ.2546 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่กลับมาเที่ยวซ้ำมีจำนวนมากถึงร้อยละ 51.31 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมดและการใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวซ้ำทั้งหมดที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจไทยในปี พ.ศ.2546เท่ากับ150,390ล้านบาท จะเห็นได้ว่ามีจำนวนใกล้เคียงกับการใช้จ่ายเฉลี่ยของกลุ่มที่เป็นนักท่องเที่ยวครั้งแรกซึ่งมีการใช้จ่ายรวมในปีเดียวกันเท่ากับ 158,879 ล้านบาท (ตารางที่ 1.8) แต่ต้นทุนในการรักษาลูกค้าที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวซ้ำจะน้อยกว่าต้นทุนในการแสวงหานักท่องเที่ยวรายใหม่ ถึงร้อยละ 80 ดังนั้นหากประเทศไทย

สามารถรักษากลุ่มลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวเข้าไว้ได้ ย่อมทำให้ประเทศได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากยิ่งขึ้น (กนิดา วัฒนวัฒน์, 2548)

ตารางที่ 1.8 แสดงรายได้จากการท่องเที่ยวซ้ำเปรียบเทียบกับรายได้จากการท่องเที่ยวครั้งแรก ปีพ.ศ.2546

ปีพ.ศ.2546	จำนวน (คน)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ต่อคน (บาท/วัน)	ค่าใช้จ่ายรวม (ล้านบาท)	สัดส่วนของ ค่าใช้จ่ายรวม (ร้อยละ)
นักท่องเที่ยวซ้ำ	5,535,134	3,317.48	150,390	48.63
นักท่องเที่ยว ครั้งแรก	4,469,319	4,340.50	158,879	51.37
รวม	10,004,453	3,774.50	309,269	100.00

ที่มา : โครงการสำรวจค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2546 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาใน 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นข้อมูลเบื้องต้นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่กลับมาเที่ยวซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนที่สองเป็นการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่กลับมาเที่ยวซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่ และส่วนสุดท้ายเป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่กลับมาเที่ยวซ้ำพบในการใช้บริการที่พักประเภทโรงแรมและเกสต์เฮาส์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งคาดว่าผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่ภาครัฐและเอกชนในการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการธุรกิจสถานพักแรมในการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจของตนเพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขันสูงขึ้น อันจะนำมาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นทั้งในส่วนของผู้ประกอบการ ระบบเศรษฐกิจภายในจังหวัดเชียงใหม่และระดับประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่กำหนดการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่กลับมาเที่ยวซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อระบุปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศพบในการใช้บริการที่พักประเภทโรงแรมและเกสต์เฮาส์ ในจังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1) ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำมาใช้ประกอบการวางแผนการตลาดและกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่กลับมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจภายในท้องถิ่นและระดับชาติ

2) เพื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งส่วนราชการและเอกชนทราบถึงปัญหาที่พบ จากการให้บริการที่พักประเภทเกสต์เฮ้าส์และโรงแรม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและสามารถดำเนินการแก้ไขต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่กำหนดการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในการกลับมาเที่ยวซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่ จะศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่กลับมาเที่ยวซ้ำและพักค้างคืนในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในส่วนของประเภทของที่พักนั้นจะศึกษาเฉพาะที่พักประเภทโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์เท่านั้น เนื่องจากในจังหวัดเชียงใหม่มีที่พักทั้งสองประเภทร่วมกันมากกว่าร้อยละ 80 ของที่พักทั้งหมด(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเขต1,2548)

1.5 นิยามศัพท์

เกสต์เฮ้าส์ หมายถึงที่พักที่เจ้าของบ้านแบ่งให้นักท่องเที่ยวได้เช่าพักรวม ภายในห้องพักมีสิ่งอำนวยความสะดวกหลายอย่าง เช่น มีระบบห้องปรับอากาศ อาหาร เครื่องดื่ม ทีวี และเครื่องทำน้ำร้อนเป็นต้น โดยเกสต์เฮ้าส์ที่ทำการศึกษาคั้งนี้ คือ เกสต์เฮ้าส์ในจังหวัดเชียงใหม่

โรงแรม หมายถึงบ้านพักที่มีเพียง 10 ห้องพัก ไปจนถึงอาคารขนาดใหญ่ที่มีห้องพักนับพันห้องขึ้นไป อาจมีห้องประชุมสัมมนาขนาดใหญ่พร้อมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ สนามกีฬาหรือสถานที่เพื่อการพักผ่อน เช่น สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส และห้องพักบริการ 24 ชั่วโมง พร้อมกับภัตตาคารร้านอาหารและบาร์ที่ให้บริการบันเทิงหลากหลาย โดยโรงแรมที่ทำการศึกษาคั้งนี้ คือ โรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่